

Online Adres <http://www.hemarge.org.tr/>
Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Derneği-HEMAR-G
yayın organıdır

ISSN:1307- 9557 (Basılı), ISSN: 1307- 9549 (Online)
Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2014; 16(3): 16-27

Hemşirelikte
Araştırma
Geliştirme
Dergisi

Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği'nin Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği*

Validity and Reliability of the Turkish Form of the Parent Mealtime Action Scale

Nesrin ARSLAN^a, Saime EROL^{b1}

^aBilm. Uzm., Hemşire, Sağlık Bakanlığı Üsküdar Devlet Hastanesi, İstanbul, Turkey

^bPhD, Assist. Prof., Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fak. Hemşirelik Böl. Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul Turkey

Özgün Araştırma

Özet

Amaç: Bu araştırmanın amacı Hendy ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanmasına yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır.

Yöntem: Çalışma, metodolojik olarak yürütülmüştür. Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği 31 maddeden oluşan dokuz alt boyutlu üçlü Likert tipi bir ölçektir. Araştırma 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında, İstanbul ili Maltepe ilçesinde bulunan dört devlet ilköğretim okulunda 1438 ebeveyn ile yürütüldü. Veriler, anket formu ve Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği kullanılarak toplandı.

Ölçeğin öncelikle İngilizceden Türkçeye çevirisi daha sonra Türkçeden İngilizceye geri çevirisi yapıldı. Geçerlik çalışması, kapsam geçerliği, açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile; güvenilirliği ise madde toplam puan korelasyonu, iç tutarlılık ve zamana karşı değişmezlik yöntemleri ile yapıldı. Kapsam geçerliği için Kapsam Geçerliği İndeksi, iç tutarlılık için Cronbach Alfa Katsayısı, madde analizi ve test-tekrar test güvenilirliği için Pearson Korelasyon Analizi kullanıldı.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan ebeveynlerin %50'sini anneler, %50'sini babalar oluşturdu. Annelerin yaş ortalaması 36,36±5,10, babaların ise 40,32±5,95'dir. Annelerin %24,2'sinin babaların %32,5'inin öğrenim düzeyi üniversite ve üstüdür. Ölçeğin Kapsam Geçerliği İndeksi %97 olarak bulundu. Açıklayıcı faktör analizine göre toplam varyansın %53,37'sini açıklayan dokuz alt boyuta sahip olduğu görüldü. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin model uyum indeksleri olması gereken sınır aralığında bulundu. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alfa değerleri 0,41-0,75 arasında değişti. Test-tekrar test güvenilirliği Pearson Korelasyon değeri alt boyutlar için 0,91-0,99 (p<0,001) arasında bulundu.

Sonuç: Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğuna karar verilmiştir. Farklı örneklemelerde, araştırmalarda kullanılması, denenmesi önerilir.

¹E-mail adres: saimeerol@hotmail.com

*Çalışma 27-31 Ekim 2013 tarihleri arasında Antalya düzenlenen 16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresinde poster bildiri olarak sunulmuştur.

Geliş Tarihi: 16 Mayıs 2014

Kabul Tarihi: 16 Aralık 2014

Anahtar Sözcükler: Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği, çocukluk obezitesi, çocuk beslenmesi, yemek zamanı, geçerlik ve güvenirlilik

Abstract

Objective: The purpose of the study was to conduct reliability and validity studies for the Turkish adaptation of the Parent Mealtime Action Scale developed by Hendy and colleagues (2009).

Method: The study was conducted methodologically. The Parent Mealtime Action Scale is a triple Likert-type scale composed of 31 items and nine sub-factors. The research was carried out with 1438 parents of students at four primary public schools in Maltepe, Istanbul during the 2010-2011 academic year. The data for the research was collected through a questionnaire and the Parent Mealtime Action Scale.

The scale was first translated from English to Turkish and then was translated back from Turkish to English. The validity of the scale was evaluated using content validity, exploratory and confirmatory factor analysis and reliability was tested with the item-total score correlation, internal consistency and continuity methods. The Content Validity Index was used for content validity, Cronbach's Alpha coefficient for internal consistency, Pearson's correlation analysis for item analysis and test-retest reliability.

Results: Of the parents recruited into the study, 50% were mothers and 50% were fathers. The mothers' mean age was 36.36±5.10; the fathers' mean age was 40.32 ±5.95. Education level of 24.2% of the mothers and 32.5% of the fathers was university or higher. The Content Validity Index of the scale was 97%. The exploratory factor analysis showed that there were nine sub-dimensions explaining 53.37% of total variance. In the confirmatory factor analysis, the fit indices of the scale were found in the acceptable range. Cronbach's Alpha values for the sub-dimensions of the scale were found between 0.41-0.75. In the context of test-retest reliability, the value of Pearson's correlation for the sub-dimensions was found between 0.91 and 0.99 (p<0.001).

Conclusion: The Turkish form of the Parent Mealtime Action Scale was determined to be a valid and reliable scale. The scale is recommended to be tested and utilized in researches with different samples.

Keywords: Parent Mealtime Action Scale, childhood obesity, child nutrition, mealtime, validity and reliability.

Giriş

Günümüzde çocuklarda sağlıklı olmayan beslenme alışkanlıkları ve davranışları giderek artmaktadır.¹ Sağlıksız beslenmenin en önemli olumsuz sonuçlardan biri çocukluk çağı obezitesidir. Kronik bir hastalık olarak algılanan çocukluk çağı obezitesinin hızı ise her geçen gün artmaktadır.²⁻⁵

Amerika'da 6- 11 yaş arası çocukların %33'ünün, 12- 19 yaş arası adölesanların ise %34.1'inin fazla kilolu veya obez olduğu gösterilmiştir.⁶ Ülkemizde yapılan çeşitli çalışmalarda okul çağı çocuklarda obezite prevalansı %1.3 ile % 16.9 arasında değişen değerlerde bulunmuştur.²⁻⁵ Çocukluk çağı obezitesi erişkin dönem obezitesi, kalp damar hastalıkları, hipertansiyon,⁶ psikolojik ve akademik sorunlarla da ilişkilendirilmektedir.^{7,8} Çocuklara sağlıklı beslenme alışkanlığının kazandırılması çocukluk çağı obezitesinin önlenmesine yönelik girişimlerin en temel olanıdır.⁹

Ebeveynlerin beslenme davranış ve tutumları çocuklarda sağlıklı beslenme alışkanlıklarının oluşmasını etkiler.¹⁰⁻¹¹ Çocuklar belirli bir yaş dönemine kadar beslenme konusunda ebeveynlerine bağımlıdır.¹⁰ Yapılan çeşitli araştırmalarda ebeveynlerin yemek zamanı tutum ve davranışları ile çocukların sağlıklı beslenmeleri ve sağlıklı vücut ağırlıkları arasında ilişki olduğu gösterilmiştir.¹⁰⁻¹² Ebeveynler çocukların beslenme alışkanlıklarını; model olma, yemek zamanı ve beslenme ile ilgili ev kuralları,¹¹ sosyal destek olma¹³ yoluyla etkilerler. Bu nedenle ebeveynlerin yemek zamanı davranışlarının hangilerinin çocukların beslenme alışkanlıklarını ve kilosunu olumlu hangilerinin olumsuz etkilendiğinin belirlenmesi gerekir. Konu ile ilgili yapılan literatür taramasında; çocuklara yemek konusunda ısrar etmek, belirli yiyecekleri kısıtlamak, eve ait özel yemek kuralları koymak gibi davranışların sağlıksız yeme davranışları ile ilişkili olduğu bulunmuştur.⁹⁻¹⁰ Aşırı ebeveyn baskısının

belirli yiyeceklere karşı antipati gelişmesine,⁹ enerji düzeyi yüksek yiyecek ve içeceklerin tüketilmesine yol açtığı gösterilmiştir.¹⁴ Başka bir çalışmada ise aile ile birlikte yemek yeme sıklığının fastfood tüketiminin azalması, sebze, meyve ve liften zengin gıdaların daha fazla tüketilmesi ile ilişkili olduğu gösterilmiştir.¹⁵ Ayrıca, sağlıklı beslenmek için ebeveynlerin daha fazla destek olmaları ile çocukların atıştırma alımının azaldığı bulunmuştur.¹³

Ebeveyn yemek zamanı davranışlarının çocukların beslenme alışkanlıklarını ve kilosunu nasıl etkilediğinin erken dönemde fark edilmesi önemlidir. Bunun için ebeveynlerin yemek zamanı sergilemiş oldukları davranışları geçerli ve güvenilir ölçüm araçları ile değerlendirilmesine ihtiyaç vardır. Konu ile ilgili olarak Özçetin ve arkadaşları¹⁶ Ebeveyn Beslenme Tarzları Anketini Türk dili ve kültürüne kazandırmışlardır. Bu anket ebeveynlerin kullandıkları beslenme tarzlarını 27 madde ve beş alt boyutla değerlendirmektedir.¹⁶ Anket ağırlıklı olarak ebeveynlerin beslenme tutumlarını ortaya koymaktadır. Konu ile ilgili kullanılan diğer bir ölçek Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği'dir (EYZDÖ). Bu ölçek ebeveynlerin tutumlarına değil sergiledikleri davranışlara odaklanmakta, diğer ölçekte olmayan farklı alt boyutlar ile ebeveynlerin davranışlarını daha ayrıntılı ortaya koymaktadır.¹⁷ Ölçek ebeveynlerin yemek zamanı kullandıkları davranışların sıklığı (alt boyutlardan aldıkları puan ortalamaları) ile çocukların Beden Kitle İndeksleri (BKİ) arasındaki ilişkinin değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği'nin Türkçe formunun oluşturulması ebeveynlerin konu ile ilgili tutum ve davranışlarının ortaya konulmasına katkı sağlayacaktır. Ebeveynlerin yemek zamanında sergiledikleri hangi davranışların obezite ile ilişkili olduğunun belirlenmesi, çocukluk çağı obezitesini önlemeye yönelik programlar için temel oluşturacaktır.

Hemşireler sağlık hizmetlerinin çeşitli alanlarında ve okullarda çocuk ve aileleri ile en fazla birlikte olan mesleklerden biridir. Özellikle okullarda çalışan hemşireler çocuklarda sağlıklı beslenme alışkanlıklarının geliştirilmesi, çocukluk çağı obezitesinin önlenmesinde önemli rol ve sorumluluklara sahiptirler.¹⁸ Okul ortamında hemşireler EYZDÖ'ni kullanarak ebeveynlerin obeziteyi destekleyen davranışlarını ortaya koyabilirler. Hemşireler ailelere bireysel danışmanlık, toplu eğitim ve okul temelli programlar düzenleyerek sağlıklı ebeveyn yemek zamanı davranışlarının neler olduğunu, bunların nasıl geliştirebileceklerini öğretebilirler. Böylece obezite ve olumsuz sağlık sonuçlarının gelişmesinin önlenmesine katkı sağlamış olacaktır.

Amaç

Araştırmanın amacı Helen M. Hendy ve arkadaşları tarafından geliştirilen EYZDÖ'ni Türk diline uyarlamak için geçerlik ve güvenilirlik analizlerini yapmaktır.

Araştırma Soruları

EYZDÖ'nin Türkçe formu geçerli bir ölçüm aracı mıdır?

EYZDÖ'nin Türkçe formu güvenilir bir ölçüm aracı mıdır?

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Şekli

Bu çalışma metodolojik araştırma tasarımı ile yürütülmüştür.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma 2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ili Maltepe ilçesi Küçükalyalı semtinde bulunan 4 ilköğretim okulunda yapıldı.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma evreninde, İstanbul ili Maltepe ilçesinin / Küçükyalı semtinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı yedi ilköğretim okulunun anasınıfı ve 1, 2, 3, 4, 5. sınıflarında eğitim gören öğrencilerin ebeveynleri yer aldı. Örneklemi ise yedi okuldan -rastgele olarak seçilen dört ilköğretim ve anaokulu öğrencilerinin ebeveynleri oluşturdu. Dört okuldan örneklem alınan öğrenciler, sınıflardaki öğrenci sayısına orantılı küme örneklem yöntemi ile belirlendi. Buna göre ana sınıftan 200, birinci kademedan 800 toplam 1000 öğrenci ve ebeveynleri araştırma kapsamına alındı. Her çocuğun anne ve babasına form, çocuklar aracılığıyla gönderildi. Geri dönen anket formlarından, yanıtlama yetersizliği nedeniyle elemeler yapıldı. Sonuç olarak araştırmadaki veriler 719 çocuğun anne ve babasından (n=1438) toplandı. Ölçek geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında ölçekteki madde sayısının en az 5-10 katı örneklem ulaşılması önerilmektedir.¹⁹ Bu araştırmada EYZDÖ 31 maddelidir ve 1438 ebeveyn önerilen örneklem büyüklüğünü karşılamaktadır.

Örneklem alınan ebeveynlerin çocuklarını demografik özelliklerine bakıldığında; yaş ortalamasının 8.20 ± 1.71 , ortanca değerinin 12, yaş aralığının ise 4-12 arasında değiştiği görülmüştür. Çocukların %50.9'u kızdır, % 20,2'si anasınıfına, %11'i beşinci sınıfa devam etmektedir. Beden Kütle İndeksi değerlerine göre çocukların %22'sinin obez, %20,2'sinin fazla kilolu olduğu, kızların %21'inin erkeklerin ise % 22.9'unun obez olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen sosyo-demografik özelliklerini sorgulayan anket formu ve EYZDÖ ile toplandı.

Sosyo-demografik Özellikler Anket Formu

Ebeveynlerin yaşı, eğitimi, çalışma durumları, boy, kilo, BKİ, gelir durumu, çocuğun yaş, cins, boy uzunluğu, vücut ağırlığı, olmak üzere toplam 13 kapalı uçlu sorudan oluşmaktadır.

Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeği (EYZDÖ)

Ölçek Helen M. Hendy ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveynlerin çocuklarını beslerken göstermiş oldukları davranışları ölçer. Ölçek 31 maddeli, dokuz alt boyutlu ve üçlü likert tipindedir. Ölçeğin toplam puanı yoktur, her alt boyut ayrı bir ölçek olarak kullanılabilir. Ebeveynlerden "aşağıdaki yemek zamanı davranışlarından her birini sıradan bir hafta boyunca hangi sıklıkta gösterirsiniz?" sorusuna; hiç bir zaman (1), bazen (2), her zaman (3) cevap seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmektedir. Ölçeğin toplam puanı yoktur. Her bir alt boyut ayrı bir ölçek olarak değerlendirilmektedir.

Orijinal ölçeğin alt boyutlarına karşılık gelen maddeler ve Cronbach's Alpha değerleri;

Atıştırma Miktarları; 25, 26 ve 27. maddelerden oluşur. Ebeveynlerin çocuklarına, yiyecek, içecek ve atıştırma miktarlarına koymuş olduğu sınırlamalardır. Cronbach's Alpha değeri 0.81'dir.

Olumlu İkna; 13, 14, 15 ve 16. maddelerden oluşur ve Cronbach's Alpha değeri 0.75'dir. Çocukları yemek yemeğe teşvik etmek amacıyla anne ve babanın sözlü davranışlarının neler olduğunu gösterir.

Günlük Meyve ve Sebze Seçenekleri; 17, 19 ve 20. maddelerden oluşur ve Cronbach's Alpha değeri 0.70'dir. Ebeveynlerin kendileri ve çocukları için sebze ve meyveleri ne sıklıkta tükettiklerine yönelik davranışlarını ifade eder.

Ödül Kullanımı; 1, 6, 7 ve 8. maddelerden oluşur ve Cronbach's Alpha değeri 0.65'dir. Çocuklarını yemek yemeye yönlendirmek için anne ve babaların teklif ettiği aktiviteleri veya yiyecekleri değerlendirir.

Yeme Konusunda Israr; 28, 29 ve 30. maddeler oluşturur ve Cronbach's Alpha değeri. 0.68'dir. Ebeveynlerin çocuklarına yemek yemeleri için yapmış oldukları baskıcı tutum ve davranışları gösterir.

Atıştırma Modeli; 21, 22 ve 23. maddelerden oluşur ve Cronbach's Alpha değeri 0.54'dür. Ebeveynlerin kendilerinin atıştırma gıdaları ne sıklıkta tükettiklerine yönelik davranışları gösterir.

Özel Yemekler; 2, 3, 11 ve 31. maddelerden oluşur. Cronbach's Alpha değeri 0.45'dir. Çocuk için tüm aile bireylerinin yediği yemekten farklı yemeklerin hazırlanıp hazırlanmadığını ifade eder.

Hayvansal Yağların Azaltılması; 12, 18 ve 24. maddelerden oluşur Cronbach's Alpha değeri 0.59'dur. Ebeveynlerin hayvansal yağları kullanma davranışlarını ölçer.

Birden Fazla Yemek Seçeneği; 4, 5, 9 ve 10. maddelerden oluşur, Cronbach's Alpha değeri 0.42'dir. Ebeveynlerin, çocuklarının besin alımlarına yönelik tercihler yapmasına izin verip vermediklerini tespit eder.

Ölçekte 2. ve 31. Maddeler ters puanlanmıştır. Orijinal ölçeğin (n=2008) test tekrar test korelasyonları $r=0.51-0.75$ arasında bulunmuştur.¹⁷

Ölçek puanı hesaplanırken her bir alt boyutta maddelere verilen değerler toplanıp alt boyutta yer alan toplam madde sayısına bölünür. Ortalaması en yüksek olan alt boyut ebeveyn tarafından en sık kullanılan davranışı göstermektedir.

Araştırma Verilerinin Toplanması

Formlar kapalı zarf içinde öğrenciler aracılığı ile ebeveynlere ulaştırıldı. Ebeveynlerden aynı okulda okuyan birden çok çocukları var ise formu en küçük çocuğunu göz önüne alarak cevaplaması istendi. Bir hafta sonra geri dönen zarflar sınıf öğretmenleri aracılığı ile toplandı.

Uygulama Planı

Ölçeğin İngilizce'den Türkçe'ye çevirisi, her iki dili konuşan ve anlayabilen yurt dışında yaşamış bir çevirmen tarafından yapıldı. Türk diline çevrilen ölçek iki uzman tarafından tekrar değerlendirildi ve en uygun ifadeler seçilip dökümü yapıldı. Son şekli verilen Türkçe ölçek her iki dili konuşabilen bir başka çevirmen tarafından geri çeviri yöntemi ile İngilizce'ye geri çevrildi.

Ölçek, alanlarında uzman, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünden dört öğretim elemanı, Tıp Fakültesi Halk Sağlığından üç öğretim üyesinin görüşüne sunuldu. Uzmanlardan her bir ölçek maddesinin Türk Dili ve Kültürüne uygunluğu, ebeveyn yemek zamanı davranışları ile ilişkisini, anlaşılabilirliğini ve basitliğini 1 ile 4 puan arasında değerlendirmeleri istendi. 1; uygun değil, 2; biraz uygun (maddenin/ifadenin revizyonu gerekli), 3; oldukça uygun (uygun ancak ufak değişiklik gerekli), 4; çok uygun" olarak tanımlandı. Değerlendirme sonuçlarına göre 3 ve 4 puandan daha düşük olan maddeler tekrar gözden geçirildi.¹⁹ Elde edilen form 29 çocuğun ailesine uygulandıktan sonra araştırmada kullanıldı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışma verileri SPSS 16,0 paket programı ve LISREL programları kullanılarak değerlendirildi. Güvenirlik, madde analizi ve iç tutarlılık Cronbach's Alpha Katsayısı ile değerlendirildi. Madde toplam puan korelasyon katsayısı < 0.20 "zayıf", $0.20-0.39$ arası "düşük", $0.40-0.59$ "orta", $0.60-0.80$ "güçlü", >0.80 "yüksek" ilişki olarak kabul edildi.¹⁹ Cronbach's Alpha değeri ise $0.40 \leq \alpha < 0.60$ arası düşük, $0.60 \leq \alpha < 0.80$ arası oldukça güvenilir, $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise yüksek derecede güvenilir olarak kabul edildi.¹⁹

Geçerlik analizlerinden kapsam geçerliği, Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) ile yapı geçerliği Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) ve uyum indeksi ile değerlendirildi. DFA için Yaklaşık Hataların

Ortalama Karekökü, Standardize Ortalama Hataların Karekökü, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi, Normlaştırılmamış Uyum Endeksi, Uyum İyiliği İndeksi, Ayarlanmış Uyum İyiliği İndeksi kullanıldı.¹⁹⁻²⁰ Doğrulamalı Faktör Analizinde alt boyut ile maddeler arasındaki yüklerin en az 0.30 ve üzerinde olması önerilir. Uyum iyiliği istatistiklerinden Yaklaşık hataların ortalama kare kökü'nün (RMSEA) 0.080'e eşit ya da küçük ve Karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) değerinin ise 0.90 'a eşit ya da üstünde olması uyumun iyi olduğunu gösterir.¹⁹⁻²⁰

Ölçeğin zamana göre değişmezliği bağımlı gruplarda t testi ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı ile test edildi. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edildi.²¹

Araştırmanın Etik Yönü

EYZDÖ'nin, Türk dil ve kültürüne uyarlanabilmesi için Helen M. Hendy ile e-mail yolu ile ve örneklemedeki okullar için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden yazılı izin alındı. Okulların adlarına çalışmada yer verilmedi. Okul adları Okul A, Okul B, Okul C, Okul D şeklinde kodlandı. Marmara Üniversitesi Sağlık bilimleri Enstitüsü Klinik Araştırmalar Ön Değerlendirme Komisyonundan etik kurul onayı alındı. Ebeveynlere çalışmanın amacı ve ne yapılacağını anlatan bir mektup göndererek çalışmaya katılmak için davet edildi. Katılmaya gönüllü olan ve gönderilen formları eksiksiz uygulayan ebeveynler çalışma kapsamına alındı.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan ebeveynlerin %50'sini anneler, %50'sini babalar oluşturmaktadır. Annelerin yaş ortalaması 36.36 ± 5.10 , babaların yaş ortalaması ise 40.32 ± 5.95 'dir. Annelerin %24,2'sinin, babaların % 32,5'inin öğrenim düzeyi üniversite ve üstüdür. Annelerin %23,5'i babaların %99,6'sı bir işte çalışmaktadır. Annelerin %8.8 babaların %17.7'si obezdir.

Tablo1: Ebeveynlerin Temel Özelliklerine Göre Dağılımları (n=1438)

Özellikler	Annelerin Özellikleri (n=719)		Babaların Özellikleri (n=719)	
	n	%	n	%
Yaş grupları				
24-35 Yaş	329	45.8	154	21.4
36-45 Yaş	360	50.1	437	60.8
46 Yaş ve üzeri	30	4.2	128	17.8
Eğitim durumu				
İlköğretim	145	20.2	90	12.5
Orta	82	11.4	111	15.5
Lise	318	44.2	284	39.5
Üniversite ve üstü	174	24.2	234	32.5
Çalışma durumu				
Evet	169	23.5	716	99.6
Hayır	550	76.5	3	0.4
Beden Kitle İndeksi				
Zayıf	12	1.7	2	0.3
Normal	407	56.6	171	23.8
Fazla Kilolu	237	33.0	419	58.3
Obez	63	8.8	127	17.7

Ebeveyn Yemek Zamani Davranışları Ölçeğinin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Madde toplam puan analizi sonucunda ölçek maddelerinin, madde-alt boyut toplam puan korelasyonları 0.56 ile 0.84 ($p<0.001$) arasında değişen değerlerde bulundu. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach's Alpha değerleri: atıştırma miktarları 0.75, olumlu ikna 0.57, günlük meyve ve sebze seçenekleri 0.60, ödül kullanımı 0.64, yeme konusunda ısrar 0.72, atıştırma modeli 0.63, özel yemekler alt 0.41, hayvansal yağların azaltılması 0.54, birden fazla yemek seçeneği 0.55 bulundu.

Ölçeğin zamana karşı değişmezliğini test etmek için iki hafta ara ile yapılan ölçümden elde edilen puan ortalamaları bağımlı gruplarda t testi ile karşılaştırıldı. Puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptandı ($p>0.05$). Pearson Korelasyon analizi kullanılarak yapılan karşılaştırmada da istatistiksel olarak anlamlı korelasyon saptandı ($p<0.05$), (Tablo 2).

Tablo 2: EYZDÖ Madde-Alt boyut Toplam Puan Korelasyonları, Cronbach's Alpha Güvenirlik Katsayıları (n= 1438), Test Tekrar Test Korelasyonları (n=369)

Alt boyutlar ve Maddeler	Madde-Altboyut Toplam Puan Korelasyonu			
	r	$\bar{X}\pm SS$	Cronbach's Alpha (α)	Test-tekrar test (r)
Atıştırma Miktarları				
25.Çocuğumun bir günde yiyebileceği tatlı yiyecek miktarını sınırladım	.80	2.46±.54	.75	.99
26. Çocuğumun bir günde içebileceği gazlı içeceklere sınır koydum	.81			
27. Çocuğumun bir günde yiyebileceği tuzlu atıştırma miktarını sınırladım	.84			
Olumlu İkna				
13. Çocuğuma yemek yemeyi ne kadar çok sevdiğimi söyledim	.73	2.35±.42	.57	.98
14. Çocuğuma, eğer denerse yiyeceklerin tadının ne kadar güzel olduğunu fark edeceğini söyledim	.65			
15. Çocuğuma, arkadaşlarının ya da kardeşlerinin bu yemeyi ne kadar çok sevdiğini söyledim	.70			
16. Çocuğuma yemeyin onu sağlıklı, akıllı ve güçlü yapacağını söyledim	.56			
Günlük Meyve Sebze Seçenekleri				
17. Çocuğuma her gün meyve verdim	.72	2.54±.41	.60	.98
19. Her gün meyve yedim	.78			
20. Her gün sebze yedim	.74			
Ödül Kullanımı				
1. Yemek yemeyi çocuğum için bir eğlenceye ya da oyuna dönüştürdüm	.59	1.73±.39	.64	.97
6. İyi davranışını ödüllendirilmek için, çocuğuma sevdiği bir yiyeceği verdim	.68			
7. Çocuğuma yemeğini yemesi için ödül olarak sevdiği bir faaliyet ya da oyuncakı teklif ettim	.76			
8. Çocuğuma yemeğini yemesi için ödül olarak sevdiği bir tatlıyı vermeyi teklif ettim	.73			
Yeme Konusunda İsrar				
28. Çocuğum "aç değilim" dese bile ona yemek yemesi için ısrar ettim	.80	1.57±.51	.72	.98
29. Çocuğuma uykusu varken ve kendini iyi hissetmezken bile yemek yemesi için ısrar ettim	.82			
30. Çocuğuma duygusal olarak üzgün olduğu durumlarda da yemek yemesi için ısrar ettim	.79			
Atıştırma Modeli				

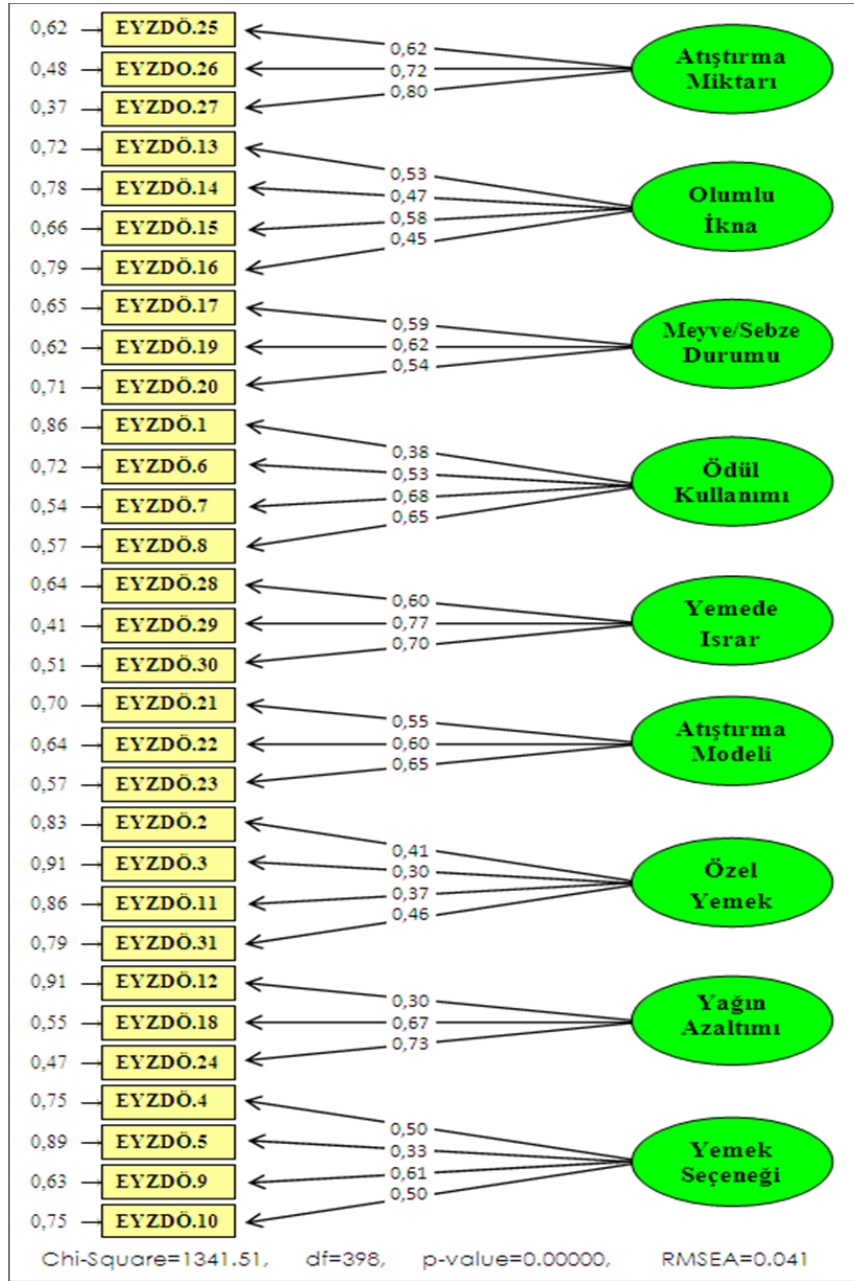
21. Her gün gazlı içecek (örn. Kola, fanta, gazoz vs.) içtim	.76	1.60±.42	.63	.99
22. Her gün tatlı yiyecekler ve seker yedim	.76			
23. Her gün tuzlu atıştırmalıklardan (cips vb) yedim	.76			
Özel Yemekler				
2. Çocuğuma verdiğim yemeğin aynısını ben de yedim	.59	1.42±.33	.41	.91
3. Çocuğumla masaya oturdum ama ben yemedim	.60			
11. Çocuğuma, ailemizin yediği yemeklerden farklı özel bir yemek hazırladım	.59			
31. Çocuğuma her yemekten biraz verdim	.62			
Hayvansal Yağların Azaltılması				
12. Çocuğumun aşırı yemek yemesini engelledim	.66	2.21±.54	.54	.97
18. Çocuğumun yemeğindeki hayvansal yağları (margarin, kuyruk yağı, kaymak vb.) azalttım	.76			
24. Kendi yemeğimdeki hayvansal yağları (margarin, kuyruk yağı, kaymak vb.) azalttım	.76			
Birden Fazla Yemek Seçeneği				
4. Çocuğumun istediğini yemesine izin verdim	.67	2.03±.37	.55	.96
5. Çocuğuma yemeğine baharat, ketçap, mayonez vb. istediği tatlandırıcıları katmasına izin verdim	.58			
9. Çocuğuma, istemediği bir yemek yerine sevdiği başka bir yemeği yemesine izin verdim	.69			
10. Çocuğuma, önerdiğim yemek seçeneklerinden istediğini seçmesine izin verdim	.67			

Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeğinin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Ölçek maddelerinin yedi uzmanın değerlendirmesine göre Kapsam Geçerlik İndeksi (KGI) %97 bulundu. Ölçeğin yapı geçerliği açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile yapıldı. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) öncesinde örneklem yeterliliği için Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) testi, örneklem büyüklüğü için Barlett's testi yapıldı. Ölçeğin KMO katsayısı 0.77 ve Barlett's testi sonucu ileri düzeyde ($\chi^2= 7525.867$; $df= 465$ $p<0.001$) anlamlı bulundu. Bu sonuçlar örneklemin faktör analizine uygun olduğunu gösterdi. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin maddeleri orjinalinde olduğu gibi dokuz alt boyutta toplandı. Dokuz alt boyut toplam varyansın % 53.37'sini açıkladı ve öz değerleri 1'in üzerinde bulundu. Maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan faktör yük değerleri 1. 3. ve 12. maddeler hariç 0.40 ve üzerinde idi.

Orijinal ölçek ile alt boyutların uyumunu değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapıldı. Doğrulayıcı faktör analizine göre, ölçekte yer alan tüm maddelerin kendi boyutu ile olan faktör yükleri 0.30 ile 0.80 arasında değişen değerlerde bulundu (Şekil 1).

Şekil 1. Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

EYZDÖ'nin DFA sonuçlarına göre Ki kare değeri; 3.4 olarak bulundu. Çalışmada Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü 0.041, Standardize Ortalama Hataların Karekökü 0.047, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi 0.92, Normlaştırılmamış Uyum Endeksi 0.91, Uyum İyiliği İndeksi 0.94 ve Ayarlanmış Uyum İyiliği İndeksi 0.93 bulundu.

Tartışma

Bu çalışmada EYZDÖ ölçeği Türk diline ve kültürüne uyarlanmış, güvenilirlik ve geçerlik analizlerini yapılmıştır. Ebeveynlerin yemek zamanı davranışlarını gösteren bu ölçek önemli bir halk sağlığı sorunu olan çocukluk çağı obezitesinin ebeveyn yemek zamanı davranışları ile ilişkisini

incelenmek için kullanılmaktadır. Ölçek obezite ile ilişkili ebeveyn yemek zamanı davranışlarının anlaşılması ve çözüm üretilmesine rehberlik edecektir.

Hendy (2009) ve arkadaşları EYZDÖ kullanarak yaptıkları araştırmada; günlük sebze ve meyve seçenekleri, yemek konusunda ısrar ve olumlu ikna alt boyutlarını kullanmaları ile çocukların sağlıklı beslenme ve kiloları arasında pozitif ilişki bulmuşlardır. Ebeveynlerin EYZDÖ'nün atıştırma modeli, birden fazla yemek seçenekleri ve özel yemekler alt boyutlarını kullanmaları ile çocukların sağlıklı beslenme ve kiloları arasında negatif yönde ilişki bulmuşlardır.¹⁷

Güvenirlik ölçme aracının duyarlı, tutarlı ve kararlı sonuçlar vermesi olarak tanımlanır.¹⁹⁻²¹ Güvenirlik çalışmasında en sık kullanılan yöntemler Cronbach's Alpha katsayısı, madde analizi ve zamana göre değişmezliktir.¹⁹⁻²¹ Bir ölçekte yer alan ifadelerin kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini test etmek için iç tutarlılık analizi yapılması gerekir.^{21,22} Likert tipi ölçeklerde iç tutarlılığın değerlendirilmesinde en fazla kullanılan Cronbach's Alpha güvenirlilik katsayısıdır.¹⁹⁻²¹ Katsayı 1'e ne kadar yakınsa bu ölçekte bulunan maddelerin birbirleri ile tutarlı ve aynı özelliği yordayan maddelerden oluştuğu düşünülür.^{19,21,22} Ölçeğin güvenilirlik analizleri sonucunda; atıştırma miktarı, günlük meyve ve sebze seçenekleri, ödül kullanımı, yeme konusunda ısrar, atıştırma modeli alt boyutları ($\alpha = 0.60 - 0.75$) oldukça güvenilir sınırlar içinde bulunmuştur. Olumlu ikna, özel yemekler, hayvansal yağın azaltılması, birden fazla yemek seçeneği alt boyutları ($\alpha = 0.41$ ve 0.57) düşük güvenilirlik sınırları içinde yer almıştır. Orijinal ölçekte ise atıştırma miktarı, olumlu ikna, günlük meyve ve sebze seçenekleri, ödül kullanımı, yeme konusunda ısrar alt boyutları ($\alpha = 0.65$ ve 0.81) oldukça güvenilir sınırlar içinde bulunmuştur. Atıştırma modeli, özel yemekler, hayvansal yağların azaltılması, birden fazla yemek seçeneği alt boyutları ise ($\alpha = 0.42-0.59$) düşük güvenilirlik sınırları içinde yer almıştır.¹⁹⁻²³ Alt boyutlardaki madde sayılarının az olması bu düşüklüğün nedeni olabilir. Literatürde ölçekteki madde sayısı azaldıkça Cronbach's Alpha değerinin de düşük olabileceği ifade edilir.¹⁹ Ayrıca yine literatürde güvenilirlik kat sayılarının test ve ölçeğin niteliğine göre değişebileceği belirtilmektedir.¹⁹ Uyarlama çalışması yapılan ölçeklerde güvenilirlik yönünden iç tutarlılığın değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlerden bir diğeri madde analizidir.¹⁹⁻²¹⁻²³ Amaç, her bir maddenin bütünüyle olan ilişki derecesini belirlemektir. Türkçe'ye uyarlanan EYZDÖ'nin madde alt boyut-toplam puan korelasyon katsayıları 0.56 ile 0.84 arasında hesaplandı. Bu sonuç her bir alt boyutta yer alan maddelerin kendi alt boyutuyla ilişkisinin iyi düzeyde olduğunu gösterdi.¹⁹

Test-tekrar test analizi, testin zamana karşı değişmezlik özelliğinin değerlendirilmesi için yapılır.^{19,21} İlk ölçüm ile ikinci ölçüm arasında en az iki, en fazla dört hafta olması, testin en az 30 kişi ile yapılması önerilir.¹⁹ Bu çalışmada EYZDÖ'nin test-tekrar test güvenirliliği ($r=0.91-0.99$; $p<0.001$) yüksek bulundu. Orijinal ölçeğin ise test tekrar test korelasyonları bu çalışmadan daha düşük düzeyde bulunmuştur ($r= 0.51- 0.75$). Test-tekrar test korelasyon sonucunda EYZDÖ'nin zamana karşı değişmez olduğu kabul edildi.

Geçerlik çalışmasıyla bir ölçme aracının ölçmek istediği özelliği tam ve doğru olarak ölçebilme derecesi belirlenir.^{19,21} Bunun için geçerlik yöntemlerinden öncelikle ölçeğin kapsam geçerliği değerlendirilir. Kapsam geçerliği ölçme aracında bulunan maddelerin ölçme amacına uygun olup olmadığı, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği ile ilgilidir. Literatüre göre uzmanlar arası uyuşma düzeyinin % 90-100 olması beklenmektedir.^{19,21} Araştırmada KGİ %97 bulunmuştur ve EYZDÖ'nin, ölçülmesi istenen yapıyı yüksek oranda kapsadığına karar verilmiştir.

Bir ölçeğin ölçtüğü niteliklerin neler olduğunun saptanabilmesi için ölçeğin yapı geçerliliğine bakılması gerektiği belirtilmiştir.^{19,21,22} Ölçeğin yapı geçerliği, faktör analizi ve önceden geçerliği

saptanmış bir ölçü aracı ile karşılaştırma yöntemleri kullanılarak değerlendirilir. Bu çalışmada EYZDÖ'nin yapı geçerliği için öncelikle açıklayıcı faktör analizi(AFA) sonra doğrulayıcı faktör (DFA) analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi çok sayıda değişken içeren değişkenler setinde, değişkenler ve faktör arasındaki temel yapıyı ve yapıların doğasını açıklığa kavuşturmaya çalışan bir yöntemdir.^{19,21} Açıklayıcı faktör analizinin amacı ölçüğe ait maddelerin hangi faktörler altında yüklere sahip olduğunu belirlemektir.^{19,21} Açıklayıcı faktör analizinde her bir faktör tarafından açıklanan varyans oranının hesaplanmasında ve önemli faktör sayısına karar vermede özdeğer (eigenvalue) katsayısı kullanılır. Öz-değer yükseldikçe, faktörün açıkladığı varyans yükselir. Genel olarak öz değeri 1 ve daha büyük olan faktörler önemli faktörler olarak ele alınır.^{19,21} Yapılan AFA'inde, EYZDÖ'nin maddeleri orijinal ölçekteki gibi özdeğeri 1'in üzerinde dokuz alt boyutta toplandı. Alt boyutlar orijinalinde olduğu gibi aynı maddeleri içerdi. Kültürel açıdan farklılık saptanmadı. Alt boyutları toplam varyansın % 53.37'sini açıkladı.

Faktör analizinde örneklem büyüklüğünü test etmek için Kaiser-MeyerOlkin (KMO)Testi kullanılmıştır. KMO değeri; 0.90-1.00 olduğunda mükemmel, 0.80- 0.89 arasında olduğunda çok iyi, 0.70- 0.79 arasında olduğunda iyi, 0.60- 0.69 arasında olduğunda orta, 0.50-0.59 arasında zayıf, 0.50'nin altında olduğunda kabul edilemez olarak değerlendirilir.¹⁹ Bu çalışmada KMO değerinin 0.77 olması, örneklemin faktör analizi için iyi olduğunu gösterdi.

Açıklayıcı faktör analizinde maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan faktör yük değerinin 0.40 üzeri olması önerilmektedir.¹⁹ Çalışmada EYZDÖ'nin maddelerinin faktör yüklerinin yer aldıkları alt boyutlar ile ilişkilerinin orijinal ölçekte olduğu gibi yüksek olduğu görüldü. Yapı geçerliği analizinin ikinci aşamasında DFA kullanıldı. DFA, önceden tanımlanan bir faktör modelinin gözlenen bir veri seti ile uyuma yeteneğini belirleyen bir yöntemdir.²³ Bu çalışmada EYZDÖ alt boyutlarında uyumun iyi olduğunu göstermiştir. Williams ve arkadaşları (2011) EYZDÖ ile yapmış oldukları doğrulayıcı faktör analizinde alt boyut ile maddeler arasındaki yükleri 0.16 ile 0.98 arasında ve RMSEA değerini 0.50, CFI değerini 0.90 olarak bulmuşlardır.²⁴ Sonuçlar araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bunların yanı sıra doğrulayıcı faktör analizinde ki- kare değerine de bakıldı. Ki- kare değerinin 2'nin altında olması modelin iyi olduğunu, 5 ya da daha altında olması modelin kabul edilebilir bir uyum iyiliğine sahip olduğunu gösterir.²²⁻²³ Literatür, ki-kare değerinin örneklem sayısına duyarlı olduğunu yani örneklem sayısı büyüdükçe ki-kare değerinin de arttığını belirtmektedir. Çalışmamızda Ki -kare değeri 3.4 olarak bulundu. Bu sonuç, örneklem sayısının 1438 olması ile ilişkilendirildi ve kabul edilebilir bir ölçek olduğunu gösterdi.²³ Williams ve arkadaşları (2011) araştırmalarında EYZDÖ'nin Ki-kare uyum istatistiği değerini çalışmamızdan daha düşük 1.59 olarak bulmuşlardır.²⁴ Ki-kare değerinin bizim çalışma sonuçlarımızdan düşük bulunmasının nedeni örneklem sayılarının 231 olmasından kaynaklanabilir. Doğrulayıcı faktör analizi için uyum indeksi sınırları göz önüne alındığında EYZDÖ'nin iyi düzeyde uyumlu olduğu ve Türkçe formunun faktör yapısının orijinal ölçeğin yapısıyla uyduğu görüldü.

Sonuç

Hendy ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve orijinal dili İngilizce olan Ebeveyn Yemek Zamanı Davranışları Ölçeğinin Türkçe formu genel olarak güvenilir ve geçerli bulunmuştur. Yeni uyarlanan bir ölçek olduğu için farklı özelliklere sahip örneklem üzerinde tekrar çalışılması önerilir. Ayrıca EYZDÖ'nün her bir alt boyutunun tek başına ayrı bir ölçek olarak kullanılması ve ebeveynlerin yemek

zamanı davranışları ile çocukluk çağı obezitesi arasındaki ilişkiyi göstermek amaçlı kullanılması önerilir.

Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırma verilerinin çocuklar aracılığı ile ebeveynlere dolaylı olarak iletilerek toplanması veri toplama yönünden sınırlılık sayılabilir.

Yazarların Katkıları

Çalışma tasarımı: NA, SE

Veri toplama ve/ veya analiz: NA, SE

Makalenin hazırlanması: NA, SE

Kaynaklar

1. Zaborskis A, Lagunaite R, Busha R, Lubien J. Trend in eating habits among Lithuanian school aged children in context of social inequality: three cross-sectional surveys 2002, 2006 and 2010. BMC Public Health 2012; 12- 52.
2. Bereket A, Atay Z. Current status of childhood obesity and its associated morbidities in Turkey. J Clin Res Pediatr Endocrinol 2012; 4(1): 1-7.
3. Öztürk A, Aktürk S. İlköğretim öğrencilerinde obezite prevalansı ve ilişkili risk faktörleri. TAF Prev Med Bull 2011; 10(1): 53-60.
4. Metinoğlu İ, Pekol S, Metinoğlu Y. Kastamonu'da 10-12 Yaş Grubu Öğrencilerde Obezite Prevalansı ve Etkileyen Faktörler. ACU Sağlık Bil. Dergisi 2012; 3(2):117-123.
5. Özcebe H, Tülay BB, Keskinlik B, Yardım N, Çelikköy E. Çocukluk çağı obezite araştırması (COSI-TR) Ön Rapor. Ankara: Sistem Ofset, 2013; 26-32
6. Sorof JM, Lai D, Turner J, Poffenbarger T, Portman RJ. Overweight, ethnicity, and the prevalence of hypertension in school-aged children. Pediatrics 2004; 113(3): 475-482.
7. Judge S, Jahns L. Association of overweight with Academic performance and social and behavioral problems: an update from the early childhood longitudinal study. J Sch Health 2007; 77(10): 672-678.
8. Çalışkan A, Atak N. Çocukluk çağı obezitesine genel bir bakış. TAF Prev Med Bull 2013;12(5):571-582
9. Ventura AK, Birch LL. Does parenting affect children's eating and weight status? Int J Behav Nutr Phys Act. 2008; 5:15.
10. Savage JS, Fisher JO, Birch LL. Parental influence on eating behavior: conception to adolescence. J Law Med Ethics. 2007; 35(1):22-34.
11. Brown R, Ogden J. Children's eating attitudes and behaviour: a study of the modelling and control theories of parental influence. Health Educ Res. 2004; 19(3):261-271.
12. Birch LL, Davison KK. Family Environmental factors influencing the developing behavioral controls of food intake and childhood overweight. Pediatr Clin North Am 2001; 48(4): 893-907.
13. Ayala GX, Baquero B, Arredondo EM, Campbell N, Larios S, Elder JP. Association between family variables and Mexican American children's dietary behaviors. J Nutr Educ Behav. 2007; 39(2):62-69.
14. Campbell KJ, Crawford DA, Ball K. Family food environment and dietary behaviors likely to promote fatness in 5-6 year-old children. Int J Obes. 2006; 30(8):1272-1280.
15. Burgess-Champoux TL, Larson N, Neumark-Sztainer D, Hannan PJ, Story M. Are family meal patterns associated with overall diet quality during the transition from early to middle adolescence? J Nutr Educ Behav. 2009; 41(2):79-86.
16. Özçetin M, Yılmaz R, Erkorkmaz Ü, Esmeray H. Ebeveyn Beslenme tarzı anketi geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Türk Pediatri Arşivi Dergisi 2010; 45(2): 124-31.
17. Hendy HM, Williams KE, Camise TS, Eckman N, Hedemann A. The Parent Mealtime Action Scale (PMAS). Development and association with children's diet and weight. Appetite 2009; 52(2):328-339.
18. Yiğit R. Çocukluk dönemi obezitesinin yönetiminde hemşirenin rolü. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2011; 13(1): 71-80.
19. Şencan H. Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlik. Ankara: Seçkin Yayıncılık Sanayi ve Ticaret AŞ, 2005; 249-303.
20. Şimşek ÖF. Yapısal eşitlik modellemesine giriş: temel ilkeler ve LISREL uygulamaları. Ankara: Cem Web Ofset, 2007; 12.
21. Esin MN. Veri toplama yöntem ve araçları & veri toplama araçlarının güvenilirlik ve geçerliği. Erdoğan S, Nahçıvan N, Esin MN. Hemşirelikte Araştırma: Süreç, Uygulama ve Kritik, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi, 2014; 217-230.
22. Tavşancıl E. Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. 5. Baskı, İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014;16-58.
23. Harrington D. Confirmatory factor analysis. Newyork: Oxford University Press, 2009; 21-99
24. Williams KE, Hendy HM, Seiverling LJ, Can SH. Validation of the parent mealtime action scale (PMAS) when applied to children referred to a hospital-based feeding clinic. Appetite 2011; 56(3): 553-557.